

Yabancı Dil Olarak Almanca Öğreniminde Mobil/Çevrimiçi ve Basılı Sözlük Kullanımı*

Adnan Oflaz^{ID}, Samsun

Öz

Yabancı dil öğreniminde kullanılan en önemli materyallerden biri de sözlüktür. Öğrenci öğreneceği kelimenin anlamını ilk önce sözlükten bakmaktadır. Yabancı dil öğreniminde sözlük anahtar konumdadır. Günümüzde yabancı dil öğrenirken aranan kelimenin anlamına mobil ve çevrimiçi sözlükler vasıtasıyla oldukça hızlı ulaşılmakta, yabancı dil öğrenenler artık akıllı telefonlara yüklenen programlardan ve çevrimiçi çeviri internet sitelerinden sıklıkla yararlanmaktadır.

Bu çalışmada Almanca Öğretmenliği Hazırlık programı sınıflarındaki öğrencilerin sözlük kullanım durumları incelenmiş, öğrencilerin basılı sözlük ve mobil-çevrimiçi sözlükleri kullanım durumları nitel ve nicel açılarından incelenmiştir. Çalışmada OMÜ Yabancı Diller Yüksekokulu, Almanca hazırlık sınıflarında öğrenim gören 42 öğrenciye anket uygulanmış, mobil-çevrimiçi ve basılı sözlükleri kullanım durumları karşılaştırmalı olarak incelenmiş ve belirlenen alt problemlere cevap aranmıştır. Ayrıca öğrencilerin kullandığı mobil-çevrimiçi ve basılı sözlüklerin isimleri ve kullanım sıklıkları tespit edilmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin % 95' e yakını çevrimiçi ve mobil sözlük kullanmakta, yarıya yakını (%47,6) ise nadiren basılı sözlük kullanmaktadır. Mobil /çevrimiçi sözlükler söz varlığı açısından kısmen yeterli görülürken, basılı sözlükler büyük oranda yeterli görülmektedir. Kelimeye hızlı erişim ve kullanım kolaylığı mobil sözlüklerin avantajlı tarafı olarak belirlenmiştir. "Google Translate" (% 65,7) en sık kullanılan çevrimiçi sözlük olarak belirlenmiştir. TDK Almanca-Türkçe sözlük (% 41,5) en çok kullanılan basılı sözlük olarak belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Almanca, sözlük, mobil, anlam, çevrimiçi.

Abstract

Die Nutzung von mobil/online und gedruckten Wörterbüchern im DaF-Unterricht

Eines der wichtigsten Materialien im Fremdsprachenunterricht ist das Wörterbuch. Die Lernenden schlagen gleich im Wörterbuch nach, wenn sie ein neues und unbekanntes Wort lernen. Es ist wahr, dass das Wörterbuch eine entscheidende Rolle im Fremdsprachenunterricht spielt. Heutzutage kann man die Bedeutung des unbekanntes Wortes mit Hilfe von mobilen und online-Wörterbüchern ganz einfach und ganz schnell erreichen. Im Lernprozess einer Fremdsprache gebrauchen die Lernenden oft Programme, die auf Smartphone installiert werden können oder auch kostenlose online Übersetzungsseiten.

In dieser Studie wurde die Nutzung von Wörterbüchern (gedruckt, mobil und online) bei 42 Studenten, die in den Vorbereitungsklassen Deutsch lernen, untersucht. Im Rahmen der Studie wurde unter Studenten eine Umfrage durchgeführt. Durch diese Befragung wurde die Nutzung von Wörterbüchern quantitativ vergleichend untersucht. Übrigens wurden Namen und Nutzungshäufigkeiten der Wörterbücher festgestellt.

Den Ergebnissen zufolge verwenden 95,2 % der Studenten ein mobiles/online Wörterbuch. Fast die Hälfte aller Befragten (47,6 %) verwendet ein gedrucktes Wörterbuch. Die Studenten finden den Wortschatzumfang bei den "mobil/online" Wörterbüchern nicht "ausreichend" und "informativ". Dagegen wurde der Wortschatzumfang bei gedruckten Wörterbüchern als "ausreichend" angesehen. Die

* Einsenddatum: 08.02.2019

Freigabe zur Veröffentlichung: 30.06.2019

Wörter sehr schnell zu erreichen und Benutzerfreundlichkeit sind die Vorteile von mobil/online Wörterbüchern. “Google Übersetzer” (65,7 %) wurde als das häufigst verwendete “online” Wörterbuch festgestellt. Und das gedruckte “Deutsch-Türkisch Wörterbuch” (41,5 %) (Herausgegeben vom Türkischen Sprachinstitut) wurde als häufigst verwendetes “gedrucktes” Wörterbuch festgestellt.

Schlüsselwörter: Deutsch, Wörterbuch, mobil, Bedeutung, Online.

I. Giriş

Son yıllarda bilgi ve iletişim teknolojileri alanındaki hızlı gelişim eğitim alanında da etkilerini göstermektedir. Mobil cihaz kullanımının artması, kablosuz internetin yaygınlaşması, klasik “öğretim” anlayışında değişikliğe neden olmuştur. Bu öğretim anlayışında öğrenci öğrenme aktivitelerini sabit bir mekânda gerçekleştirmek zorunda kalmamakta, istediği zaman dijital içeriklere mobil ağlarla erişmekte ve bu içerikleri paylaşabilmekte, sosyal etkileşim aracılığı ile öğrenebilmektedir. Öğretim sürecinde kullanılan kitaplar da artık tabletlere ve akıllı tahtaya uyumlu halde tasarlanmakta, mobil cihazlarla entegre halde kullanılmaktadır. Ayrıca son dönemlerde “Artırılmış Gerçeklik” (Augmented Reality–AR) ve “Sanal Gerçeklik” (Virtual Reality -VR) uygulamaları ile yeni öğrenme ortamları oluşturulmakta, bu sanal öğrenme ortamları öğretim sürecinde destekleyici materyal olarak kullanılmaktadır. Akıllı telefon ve tablet gibi mobil cihazlarla istenildiği zaman öğrenme ortamına girilmekte, yere ve zamana bağımlı olmadan sürece dâhil olunmaktadır.

Mobil Öğrenme ve Akıllı Telefonlar

Mobil öğrenme; mobil cihazlar vasıtasıyla (akıllı telefon, tablet bilgisayar, dizüstü bilgisayar) mekâna ve zamana bağımlı olmaksızın eşzamanlı veya artzamanlı öğrenme türü olarak tanımlanabilir. Upadhyay’a (2006: 27) göre “mobil öğrenme kablosuz altyapı ile birleştirilmiş mobil cihazların kullanımına dayalı yeni bir anlayış olarak ortaya çıkmıştır.” Kukulska-Hulme ve Traxler (2007) mobil öğrenmeyi, bilgiye her yerde ve her zaman ulaşılmasını sağlayan mobil araçlar yardımıyla yapılan her türlü öğrenme şekli olarak tanımlamıştır. Mobil öğrenme aynı zamanda birden fazla sistemin oluşturduğu bir kombinasyon olarak, davranışçılık, bilişselcilik ve yapılandırmacılığın pedagojik temellerine dayanmaktadır. Mobil öğrenme, mobil cihazlarla veya mobil ekipmanlar ile gerçekleştirilen her türlü öğrenme ve öğretme etkinliği olarak kabul edilmektedir (Colazzo ve diğ. 2003). O’Malley ve diğ. (2003) mobil öğrenmenin öğrenenlerin sabit, önceden belirlenmiş bir yerde bulunmadan ve mobil teknolojilerin sunduğu öğrenme fırsatlarından yararlandıklarında etkili olabileceğine vurgu yapmışlardır. Bu öğrenme türünde taşınabilir kablosuz medya oynatıcıları, tabletler ve akıllı telefonlar gibi avuç içi cihazlar sınıf dışı informal öğrenmeye katkıda bulunmaktadır.

2000’li yıllardan itibaren teknolojinin hızlı gelişiminden belki de en büyük payı alan akıllı telefon ve tabletler gibi kablosuz iletişim olanağı sağlayan cihazların daha iyi, hızlı ve ucuz modellerle herkesin zorlanmadan ulaşabileceği bir konuma gelmesi sebebiyle dünya çapında mobil cihazlar büyük kitleler tarafından benimsenmeye başlanmıştır (Özdamar ve Kılınç 2015). Türkiye’de akıllı telefon kullanım oranı hızla artmaktadır. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından 2017 yılında “Türkiye İsrâf Raporu” adıyla tarama modelinde yapılan çalışmaya göre ülkemizde akıllı telefon

sahipliği % 83,8'e ulaşmış durumdadır. Cep telefonu olmayanların oranı ise %1,5'dir. Akıllı telefon kullananların telefonlarını ortalama 3,2 yılda bir değiştirdiği tespit edilmiştir (GTB 2017: 32). Amerika'da yapılan bir araştırmada 2015 yılının üçüncü çeyreğinde % 80 olan akıllı telefon kullanımı, 2016 yılının üçüncü çeyreğinde % 88'e ulaşmıştır (Nielsen 2016).

Akıllı telefonlarla kullanılan mobil uygulamalar yabancı dil öğrenenlere dil öğrenme süreçlerini yönetmede ve özellikle kelime öğrenmede fayda sağlamaktadır. Mobil sözlükler öğrenciler tarafından yaygın olarak kullanılan mobil uygulamaların başında gelmektedir. Aranılan kelimenin anlamını kısa sürede bulma, deyimleri, kelimelerin eş ve zıt anlamlarını bulma; kelimelerin telaffuzunu duyabilme; kelimenin anlamıyla ilgili görselleri ve videoları görme, mobil sözlüklerin avantajlı tarafları olarak sayılabilir. "Dil öğrenenler bu uygulamaları "kullanılabilirliği, rahatlığı ve düşük maliyeti" nedeniyle oldukça sık kullanmaktadır" (Steel 2012: 1). Diğer taraftan taşıma ve kullanma kolaylığı bakımından mobil sözlükler basılı sözlüklere göre daha çok tercih edilmektedir.

Kelime öğrenimi yabancı dil öğrenenler için bir gerekliliktir. Dört temel dil becerisinin oluşması ve geliştirilmesinde kelime bilgisi kilit rol oynamaktadır. Akıcı halde sözlü iletişim için de belirli seviyede kelime hazinesine sahip olmak gereklidir. Hedef dilin dilbilgisel yapılarını bilmek o dili sorunsuz ve akıcı konuşabileceğimiz anlamına gelmemektedir. Wilkins (1972: 111) "dilbilgisi olmadan çok az şey aktarılabilceğini, fakat kelime bilgisi olmadan hiçbir şey aktarılamayacağını" vurgulamaktadır. Diğer becerilerin gelişmesi için kelime bilgisi bir temel oluşturmaktadır. Harmer'a (1994) göre dilbilgisel yapılar dilin iskeletini oluşturuyorsa, kelime hazinesi de hayati organları ve vücudu beslemektedir. Lewis'e (1993) göre "sözcükler dilin çekirdeği ya da kalbidir" (akt: Sarıgül 2017: 93).

Anlamanın aracı olan dil, düşünce ile iç içedir. Düşünce oluşumunu ve gelişimini sağlayan ise nesne ve durumları nitelerken kullandığımız "kelimeler"dir. Sahip olunan kelime sayısı yükseldikçe, kişinin nitelendirme, fikir yürütme, düşünce oluşturma ve ifade etme kapasitesi de artmaktadır. Nation'a (2001) göre, kelime bilgisi yabancı dil öğretiminde amaç değil; dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerisinin gelişmesini sağlayan araçtır. Diğer dil becerilerinin gelişimi kelime bilgisine bağlıdır. "Kelime bilgisindeki eksiklik öğrenilmiş dilbilgisel yapıların kullanımında sorun oluşturmaktadır. Temel dil becerileri gelişimi açısından baktığımızda, öğrencilerin dinleme becerisinde başarılı olabilmesi için kelimenin sesletimine hâkim olması, duyduğunda anlayabilmesi; konuşma ve yazma becerilerinde ise kelimeyi iletişim durumlarında telaffuz etmesi veya yazması gereklidir. Görüldüğü üzere kelime "kilit" öneme sahiptir" (Oflaz 2015: 708).

Yabancı dil öğrenimi sürecinde kullanılan en önemli materyallerden biri de sözlüktür. Sözlük, Türk Dil Kurumuna göre "bir dilin bütün veya belli bir çağda kullanılmış kelime ve deyimlerini alfabe sırasına göre alarak tanımlarını yapan, açıklayan, başka dillerdeki karşılıklarını veren eser, lügat" şeklinde tanımlanmaktadır (2018). "Sözlük; bir veya birden fazla dilin kelimelerinin bütünü veya bir bölümünü, genel amaçlı veya özel amaçlı olarak içeren, anlam, açıklama ve örnekleriyle ortaya koyan ve daha çok alfabetik olarak düzenlenmiş eserlerin genel adıdır" (İlhan 2007: 15). Öğrenci öğreneceği yeni kelimenin anlamını ilk olarak sözlükten bakmakta,

Anadilindeki karşılığını bulup anlamlandırma yapmaktadır. Bu süreçte beyin anlamlı bulduğunu kavramaktadır. “Beyin, kelimelerin anlamları üzerinden işlem yapar ve kişiyi o anlamlar doğrultusunda yönlendirir” (Onan 2010: 529). Bu sebeple kelimenin Anadildeki karşılığının bulunup kavranması yabancı dil öğreniminin önemli süreçlerinden birisidir.

II. Basılı ve Elektronik Sözlüklerin Kullanımı İle İlgili Çalışmalar

Mobil sözlüklerin dil öğretiminde kullanımı hakkında birçok araştırma vardır. Bu çalışmaların çoğunda mobil sözlükler basılı sözlüklerle karşılaştırılmış ve mobil sözlüklerin hız, kullanım kolaylığı, telaffuz gibi avantajları olduğu tespit edilmiştir. Lu (2008), Saran, Seferoğlu ve Çağıtay (2012), Zhang, Song ve Burston (2011) tarafından yapılan deneysel çalışmalarda mobil uygulamaların kelime öğreniminde yararlı bir araç olduğu vurgulanmaktadır. Ayrıca Davoudi ve Rezaei (2016) elektronik sözlük kullanımının kelime öğrenimini geliştirdiğini bulgulamışlardır. Osaki, Ochiai, Iso ve Aizawa (2003) da benzer şekilde elektronik sözlüklerin kelime öğrenmeye ve hatırlamaya olumlu etkide bulunduğunu tespit etmişlerdir. Ancak, sözvarlığındaki yetersizlik nedeniyle mobil sözlüklerin güvenilirlik probleminin olduğunu gösteren bazı çalışmalar da vardır. Tabell'in (2017) yaptığı çalışmada, bazı katılımcıların elektronik sözlüklerin güvenilirliği ile ilgili endişelerinin olduğu belirlenmiştir.

Alanyazında, Türkiye’de elektronik sözlüklerin İngilizce öğretimi/ öğreniminde kullanımı hakkında bazı çalışmalar bulunmasına rağmen, elektronik sözlüklerin Almanca öğretiminde kullanımı ile ilgili çalışmalar yok denecek kadar azdır. Basılı sözlük kullanımıyla ilgili çalışmalara bakıldığında, Balcı (1992) yabancı dil öğreniminde sözlük kullanımını, Dönger (2009) sözlük kullanma eğitiminin yabancı dil olarak Almanca öğrenimine etkisini araştırmıştır. Maden ve Kula (2018) tarafından yapılan araştırmada ise Almanca Öğretmenliği Lisans programı öğrencilerinin basılı ve çevrimiçi sözlük kullanım alışkanlıkları araştırılmış, sözlüklerin Almancayı yabancı dil olarak öğrenenlerin gereksinimlerini ne ölçüde karşıladığı belirlenmeye çalışılmış ve sözlük okumada beliren sorunların giderilmesi için çözüm önerileri geliştirilmiştir.

Yapılan diğer çalışmalarda ise sözlük kullanma alışkanlığına yoğunlaşmıştır. Yaman ve Dağtaş (2014), ortaokul 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin sözlüklere yönelik tutumlarını araştırmış ve öğrencilerin sözlük kullanmanın yararlarına yönelik orta düzeyde olumlu tutumlara sahip oldukları, sözlük kullanma alışkanlığına yönelik yüksek düzeyde olumlu tutumlara sahip oldukları sonucuna ulaşmıştır. Melanlıoğlu'nun, (2013) ortaokul öğrencilerinin sözlük kullanma alışkanlıklarını belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada sınıf seviyesi yükseldikçe öğrencilerin sözlük kullanma alışkanlıklarının arttığı, aradıkları kelimeyi sözlükten bulamadıklarında, sınıf kademesi arttıkça internetten, sınıf kademesi düştükçe de aile bireyleri ile öğretmene sorarak anlamı öğrenmeye çalıştıkları tespit edilmiştir. Akcan (2015), üniversite düzeyindeki yabancı dil öğrencilerinin sözlük kullanım durumlarını kullanım düzlemi, süreç düzlemi, sözlük seçimi ve süreç açılarından incelemiştir. Bu araştırma sonucuna göre öğrenciler sözlüğe karşı olumlu bir tutum sergilemekte, sözlüğü yararlı bir kaynak olarak görmekte ve elektronik sözlüğü çok yüksek oranda kullanmaktadırlar. Aslan (2016) ise mobil sözlüklerin kelime öğretiminde kullanımını farklı değişkenlerle genel tarama modeliyle incelemiştir. Bu araştırma verilerine göre öğrenciler elektronik sözlüğü çok yüksek oranda kullanmaktadır.

Çalışmanın Önemi

Yabancı dil öğrenenlerin son yıllarda oldukça yüksek oranda mobil ve çevrimiçi sözlükleri kullandıkları bilinmektedir. Ancak bu sözlüklerin içerik ve nitelik açısından yabancı dil öğrenimi ve öğretiminde yeterli olup olmadıklarının araştırılması bu alanda öğrenim görenler açısından yararlı olacaktır. Mobil sözlüklerin “kelimeye hızlı erişim” özelliği olumlu bir durum gibi gözükebilir, ancak bu sözlük türü doğru anlam veremiyorsa hızlı erişim hızının bir değeri kalmamaktadır. Mobil sözlüklerdeki nitelik yükseltilmeden dil öğreniminde kullanılması birtakım olumsuz etkiler yapmaktadır. Bu sebeplerle mobil/çevrimiçi ve basılı sözlüklerin özelliklerinin birçok açıdan karşılaştırılması, kullanıcı görüşlerinin belirlenmesi, yabancı dil öğrenen ve öğretenler için yol gösterici olacaktır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Ondokuz Mayıs Üniversitesi [OMÜ] Almanca Öğretmenliği hazırlık sınıflarındaki öğrencilerin (Niveaustufe A2) mobil/çevrimiçi ve basılı sözlükleri kullanım durumlarını karşılaştırmalı olarak incelemektir.

Araştırmanın Alt Problemleri

Mobil/çevrimiçi ve basılı sözlüklerin içerik ve nitelik açısından karşılaştırılacağı bu araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranmaktadır;

1. Öğrenciler mobil/çevrimiçi ve basılı sözlükleri ne sıklıkla kullanmaktadır?
2. Öğrencilerin kelime anlamını bulmak için ilk baktıkları sözlük türü nedir?
3. Öğrencilere göre mobil/çevrimiçi ve basılı sözlüklerin söz varlıklarını yeterli midir?
4. Mobil/çevrimiçi sözlükleri basılı sözlüklerden ayıran özellikler nelerdir?
5. Basılı sözlükleri mobil/çevrimiçi sözlüklerden ayıran özellikler nelerdir?
6. Mobil/çevrimiçi ve basılı sözlüklerin dezavantajlı tarafları nelerdir?
7. Mobil/çevrimiçi ve basılı sözlüklerin kelime öğrenimindeki sınırlılıkları nelerdir?
8. Mobil/çevrimiçi ve basılı sözlüklerin kelime öğreniminde sağladığı en önemli fayda nedir?
9. Öğrencilerin sık ve seyrek kullandıkları mobil/çevrimiçi ve basılı sözlükler hangileridir?

III. Yöntem

Araştırma Yöntemi

Bu araştırmada nitel araştırma deseni ve genel tarama modellerinden tekil tarama modeli kullanılmıştır. Değişkenlerin tek tek, tür ya da miktar olarak oluşumlarının belirlenmesi amacıyla yapılan araştırma modellerine tekil tarama modelleri denir. Bu tür bir yaklaşımda ilgilenilen olay, madde, birey, grup, kurum, konu vb. birim ve duruma

ait değişkenler, ayrı ayrı betimlenmeye çalışılır. Bu betimleme geçmiş ya da şimdiki zamanla sınırlı olabileceği gibi, zamanın bir fonksiyonu olarak gelişimsel de olabilir (Karasar 2005).

Çalışma Grubu: Bu çalışmanın örneklem grubunu 2017-2018 eğitim - öğretim yılı OMÜ Almanca Öğretmenliği hazırlık programında öğrenim gören 42 öğrenci oluşturmaktadır. Öğrenciler A2 seviyesinde Almanca bilgisine sahiptir. Bu öğrencilerin % 71'i kız öğrenci (f:30), % 29'u erkek öğrencidir (f:12).

Veri Analizi: Veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Toplanan veriler frekans analizi ve betimsel analiz kullanılarak yorumlanmıştır.

IV. Bulgu ve Yorumlar

A. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular: Öğrencilerin hangi sözlük türünü ne sıklıkla kullandığını belirlemek amacıyla “*Mobil/çevrimiçi ve basılı sözlükleri ne sıklıkla kullanıyorsunuz?*” sorusu yöneltilmiştir.

Mobil/ Çevrimiçi Sözlük			Basılı Sözlük		
Kullanım sıklığı	f	%	Kullanım sıklığı	f	%
Her zaman	16	38,1	Her zaman	4	9,5
Çoğunlukla	24	57,1	Çoğunlukla	18	42,9
Nadiren	2	4,8	Nadiren	20	47,6
Hiç	0	0	Hiç	0	0

Tablo 1. Öğrencilerin mobil/ çevrimiçi ve basılı sözlükleri kullanma sıklıkları

Sözlük türlerine göre kullanım sıklıklarına bakıldığında öğrencilerin (n:42) yarıdan fazlasının (f:24) mobil/çevrimiçi sözlükleri “çoğunlukla” (% 57,1) kullandıkları; 16 öğrencinin “her zaman” (% 38,1) mobil/çevrimiçi sözlük kullandığı, 2 öğrencinin ise “nadiren” (% 4,8) kullandığı görülmektedir. Bu verilere göre mobil/çevrimiçi sözlükler her 10 öğrenciden 9’u tarafından “çoğunlukla” ve “devamlı” kullanılmaktadır. Nadiren kullananların oranı (% 5) ise oldukça düşüktür. Hiç mobil/çevrimiçi sözlük kullanmam diyen öğrenci bulunmamaktadır. Basılı sözlüklerin kullanım oranına bakıldığında; “Her zaman” basılı sözlük kullanım diyenlerin (f:4) oranı % 9,5’tir. Öğrencilerin neredeyse yarısının (% 47,6) “nadiren” basılı sözlük kullandıkları görülmektedir. “Hiç basılı sözlük kullanmam” diyen öğrenci bulunmamaktadır. Elde edilen verilere göre öğrencilerin % 95’e yakını mobil sözlüğü oldukça fazla oranda kullanılmaktadır. Bu veri Akcan’ın (2015) yaptığı üniversite düzeyinde dil öğrencilerinin sözlük kullanımı adlı çalışmasındaki sonuca çok yakındır. Bu çalışmada da e-sözlük kullananların oranı %94’tür. Öğrencilerin ancak yarısının “çoğunlukla” ve “her zaman” basılı sözlükleri kullandıkları görülmektedir. Bu oran, mobil sözlük kullanımının neredeyse yarısına yakındır.

B. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular: Öğrencilerin yabancı dil öğrenim sürecinde bilinmeyen bir kelime ile karşılaştıklarında öncelikle hangi sözlüğü kullandıklarını

belirlemek amacıyla öğrencilere; “*Kelime anlamını bulmak için ilk baktığınız sözlük türü nedir?*” sorusu yöneltilmiştir. Verilen cevap ve oranları şu şekildedir;

Kelime Anlamı Aranırken İlk Önce Bakılan Sözlük Türü

Sözlük türü	f	%	Sözlük türü	f	%
Mobil/Çevrimiçi Sözlük	34	81	Basılı Sözlük	8	19

Tablo 2. Kelime anlamı bulmak için ilk bakılan sözlük türü

Öğrencilere kelime anlamı aranırken ilk olarak hangi sözlüğe baktıkları sorulmuştur. Elde edilen verilere göre öğrencilerin % 81’i (f:34) bilinmeyen kelimenin anlamını bulmak için ilk olarak mobil sözlüğü kullandığı, ancak % 19’unun öncelikle basılı sözlüğü tercih ettiği görülmektedir. İlk olarak mobil sözlüğe bakılmasındaki etkenlerin başında “kısa sürede cevap bulma” gelmektedir.

C. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular: Araştırma grubu öğrencilerinin mobil/çevrimiçi ve basılı sözlükleri kelime hazinesi açısından ne derecede yeterli bulduklarını belirlemek amacıyla “*Mobil/çevrimiçi ve basılı sözlüklerin söz varlıklarının yeterli buluyor musunuz?*” sorusu yöneltilmiştir. Verilen cevap ve oranları şu şekildedir;

Mobil/ Çevrimiçi Sözlük			Basılı Sözlük		
Söz varlığı yeterliliği	f	%	Söz varlığı yeterliliği	f	%
Yeterli	10	23,8	Yeterli	30	71,4
Kısmen Yeterli	25	59,5	Kısmen Yeterli	12	28,6
Yetersiz	7	16,7	Yetersiz	0	0
	42	100		42	100

Tablo 3. Sözlüklerin söz varlıklarının yeterlilik durumları

Öğrencilere sözlük türlerinin söz varlıklarının yeterli olup olmadığı sorulmuştur. Öğrencilerin %71,4’ü basılı sözlüklerin söz varlığını yeterli bulurken, %23,8’i mobil/çevrimiçi sözlüklerin söz varlığının yeterli olduğunu belirtmiştir. Mobil/çevrimiçi sözlükler büyük oranda (% 59,5) “kısmen yeterli” görülmektedir. Mobil/çevrimiçi sözlükleri yetersiz bulanların oranı %17’ye yakındır. Basılı sözlükleri “yetersiz” bulan öğrenci bulunmamaktadır. Bu verilere göre öğrencilerin tamamı basılı sözlüklerin kelime hazinesine güvenmektedir, basılı sözlükler içerik olarak yeterli görülmektedir. Ancak mobil/çevrimiçi sözlükler kelime hazinesi konusunda öğrencileri tatmin edememektedir. Almanca mobil/çevrimiçi sözlüklerin “kelime yeterliliği” konusunda eksiklikleri olduğu görülmektedir.

D. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular: Mobil/çevrimiçi sözlüklerin en çok hangi özelliğiyle basılı sözlüklerden ayrıldığını belirlemek amacıyla; öğrencilere “*Mobil/çevrimiçi sözlükleri basılı sözlüklerden ayıran en önemli özellik sizce hangisidir?*” sorusu yöneltilmiştir. Verilen cevap ve oranları şu şekildedir:

No:		f	%
8	Kelimeye hızlı erişim	25	59,5
7	Kullanım kolaylığı	10	23,8
9	Taşıma kolaylığı	5	11,9
11	Kelimenin telaffuzunu duyabilme	2	4,8
10	Görsel ve işitsel içeriklere sahip oluşu	0	0
12	Sürekli güncellenebilir olmaları	0	0
		42	100

Tablo 4. Mobil/çevrimiçi sözlükleri basılı sözlüklerden ayıran en önemli özellik

Mobil/çevrimiçi sözlükleri basılı sözlüklerden ayıran en önemli özellik nedir? sorusuna katılımcıların büyük çoğunluğu benzer cevapları vermişlerdir; öğrencilerin % 59,5’u (f:25) bu sözlüğü kullanarak aradığı kelime anlamına “hızlı” şekilde eriştiğini, % 23,8’i de mobil/çevrimiçi sözlüğün zahmet gerektirmeden kelimeye ulaşım için “kullanım kolaylığı” sunduğunu belirtmektedir. Bu konudaki bazı katılımcı görüşleri şöyledir; “Cep telefonumda üçten fazla Almanca sözlüğüm var ve bilmediğim bir kelimeyi kısa sürede buradan arayabiliyorum. Uzun sürmüyor ki” (öğrenci [öğr.] 6). “*Bence basılı sözlükte kelime bulmak zahmetli. Cep telefonumda Google sözlükten aratıyorum, hemen cevap geliyor. Tabi internetim olması lazım*” (öğr. 28). “*Sözlük programının arama kısmına kelimeyi yazıp cevaba ulaşıyorum. Ama diğer sözlükte harflerden kelimelere gidiyorum. Cep telefonumdan bakmak bana daha kolay geliyor. Kelimeyi yazmam yeterli*” (öğr. 17). Basılı sözlükte öğrenci kelime anlamını bulmak için önce ilk harf sırasına sonra da ikinci ve üçüncü harfe göre arama yaparak kelimeye ulaşmaktadır. Bazı öğrencilere bu işlem zor gelmektedir. Dolayısıyla kelimeye hızlı şekilde erişim ve kullanım kolaylığı öğrencileri mobil sözlüğe sevk etmektedir. Mobil/çevrimiçi sözlüğün taşıma kolaylığı da bir başka ayırıcı etken olarak ortaya çıkmaktadır. Öğrencilerin % 12’ye yakını taşıma kolaylığını ayırıcı özellik olarak görmektedir. Örneğin bir katılımcı bu konuda “*Cep telefonu hep yanımda, ancak diğer sözlüğü her zaman yanımda taşımam mümkün değil. Hem kullandığım sözlük kalın ve ağır*” (öğr. 15). “*Bazen çarşıda veya otobüste kelime aklıma geliyor, hemen bakıyorum. Bu büyük bir avantaj bence*” (öğr. 32).

E. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular: Basılı sözlüklerin en çok hangi özelliğiyle mobil/çevrimiçi sözlüklerden ayrıldığını belirlemek amacıyla; “*Basılı sözlükleri mobil/çevrimiçi sözlüklerden ayıran en önemli özellik sizce hangisidir?*” sorusu yöneltilmiştir. Verilen cevap ve oranları şu şekildedir:

No:		f	%
14	Doğru kelime anlamını vermesi	16	38,1
13	Daha güvenilir olması (yayınevi tarafından basılması sebebiyle)	15	35,7
16	Araştırmaya yönlendirmesi	6	14,3
18	Sözlüğü hazırlayanların dilbilimci olması	4	9,5
17	Keyif verici olması	1	2,4
15	Öğretici olması	0	0
		42	100

Tablo 5. Basılı sözlükleri mobil/çevrimiçi sözlüklerden ayıran en önemli özellik

Basılı sözlükleri mobil/çevrimiçi sözlüklerden ayıran önemli özelliklerin “güvenilirlik” ve “doğruluk” olduğu görülmektedir. Öğrencilerin % 38,1’i basılı sözlüklerin “doğru” kelime anlamı verdiğini, % 36’ya yakın bir oranının ise basılı sözlüklerin bir yayınevi tarafından basılması sebebiyle mobil/çevrimiçi sözlüklere göre daha güvenilir olduklarını belirtmektedir. Bu konudaki öğrenci görüşleri şöyledir; “*Mobil sözlükte aradığım anlamı ikinci veya üçüncü sıralarda bulabiliyorum, hatta bazen bulamadığım da olmuştu. Basılı sözlük öyle değil*” (öğr. 22). “*Basılı sözlükteki ilk anlam tam da aradığım anlam oluyor çoğunlukla böylece çeviri yaparken karmaşa yaşamıyorum*” (öğr. 39). “*TDK sözlükte (basılı Almanca sözlük) kelimenin mecaz anlamları dâhil veriliyor, anlam bulmada sorun hiç yaşamadım*” (öğr. 1). “*Basılı sözlük olarak Langenscheidt sözlüğünü kullanıyorum, bu ünlü bir yayınevinin sözlüğü. Bu sözlüğü kullanırken bir sorun yaşamadım. Çevrimiçi sözlüklere göre bence daha güvenilir*” (öğr. 11). Basılı sözlükle kelime ararken kelimenin deyim içinde kullanımı veya mecazi kullanımları da öğrenciyi öğrenmeye dolayısıyla daha fazla araştırmaya yönlendirebilmektedir. Basılı sözlüklerin araştırmaya yönlendirme özelliğini ayırıcı özellik olarak görenlerin oranı ise % 14 olmuştur. Öğrencilerin yüzde 10’a yakın kısmı basılı sözlüklerin dilbilimciler tarafından hazırlanmış olması özelliğini en önemli ayırıcı özellik olarak görmektedir.

F. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular: Mobil/ çevrimiçi ve basılı sözlüklerin hangi açılardan dezavantajlı oldukları, kullanırken ne tür sorunlarla karşılaştığını belirlemek amacıyla öğrencilere; “*Mobil/çevrimiçi ve basılı sözlüklerin dezavantajlı tarafları sizce nelerdir?*”, sorusu yöneltilmiştir. Soruya verilen cevap ve bulgular şu şekildedir.

Mobil/Çevrimiçi Sözlükler				Basılı Sözlükler			
No:		f	%	No:		f	%
22	Kelime anlamlarında sorun yaşatması	18	42,9	24	Kullanımının zaman alıcı olması	22	52,4
19	İnternet bağlantısı gerektirmesi	13	31	23	Taşıma sorunu	15	35,7
21	Her kelime anlamını görememe	11	26,1	25	Gözü yorması	3	7,1
20	Ekran boyutunun küçük olması	0	0	26	Yırtılabilir olması	2	4,8
		42	100			42	100

Tablo 6. Mobil/ çevrimiçi ve basılı sözlüklerin dezavantajlı tarafları

Öğrencilerin % 42,9’u kelimelerin anlamını bulmada sorun yaşatmasını mobil/çevrimiçi sözlüklerin dezavantajlı tarafı olarak görmektedir. Kelimenin birinci anlamının bağlama uymaması öğrencide ikilem yaşatmakta ve cümlenin anlaşılmasına sebep olabilmektedir. Bu konudaki öğrenci görüşleri şöyledir: “*Sözlük uygulamasından baktığım kelime bazen cümleye uymuyor, bu durum cümleyi anlamamda sorun yaşıyor*” (öğr. 27). Bağlamın kavranmaması anlamın tahmin edilmesini, çıkarım yapılmasını zorlaştırmaktadır. Diğer taraftan çevrimiçi sözlükler internet bağlantısı olmazsa kullanılmamaktadır. Öğrencilerin üçte birlik kısmı (% 31) bu durumu bir dezavantaj olarak görmektedir. Çevrimiçi çeviri yapanlar için mutlaka internet gerekmektedir. Konuyla ilgili olarak şu görüşler belirtilmiştir; “*İnternet sitelerinde*

arama yapmam için internet bağlantısı lazım. İnternetim olmadığı için çeviri sitelerine giremediğim de oldu. Kullandığım internet kotası bazen yetmiyor” (öğr. 9). Bazen aranan her türlü kelimenin anlamını bulamama durumu da öğrenciler tarafından (% 26) bir dezavantaj olarak görülmektedir. “Çevrimiçi çeviri sitelerinde aradığım bazı kelimelerin anlamlarını bulamıyorum ama basılı sözlükte (tdk sözlük) kelimenin neredeyse bütün anlamlarına ulaşıyorum, uzun sürse de değişiyor” (öğr. 13). Mobil sözlüklerin kullanımıyla karşılaştırıldığında basılı sözlükleri kullanmak için daha fazla vakit harcanmaktadır. Mobil cihazda ortalama 5-6 saniye arasında anlam bulunurken basılı sözlükte kelime anlamını bulmak için öğrencinin sözlük kullanım bilgisi seviyesine göre 15 saniye ile 30 saniye arasında bir süre kullanılmaktadır. Öğrencilerin yarısından fazlasına göre (%52,4) bu durum basılı sözlüklerin dezavantajlı tarafını oluşturmaktadır. Bununla ilgili katılımcı görüşleri şöyledir; “Sözlükte kelimeyi bulurken birçok sayfada arama yapmam lazım, biraz zaman alıcı” (öğr. 18). “Mobil sözlükten saniyeler içinde kelime anlamı bulmak varken neden zor olanı yapayım ki” (öğr. 36). İkinci sırada sözlüklerin taşınma sorunu bulunmaktadır. Öğrencilerin üçte birinden fazlası (%35,7) bunu bir dezavantaj olarak görmektedir. Konuyla ilgili olarak bir katılımcı: “Basılı sözlüğümü sadece sınıfta veya evde kullanıyorum, çoğunlukla okula dahi götürmüyorum. Devamlı taşımak bana zor geliyor” (öğr. 16). Basılı sözlük yapraklarının gözü yorması ve bu tür sözlüklerin yırtılabilir olması çok az katılımcı tarafından dezavantaj olarak görülmemektedir.

G. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular: Yabancı dil öğreniminde kelime öğreniminin önemi büyüktür. Öğrencilerin kullandıkları mobil/çevrimiçi ve basılı sözlüklerin kelime öğrenimi sürecindeki sınırlılıklarını belirlemek amacıyla öğrencilere; “Mobil/çevrimiçi ve basılı sözlüklerin kelime öğrenimindeki en önemli sınırlılıkları (dezavantajlı tarafları) nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Soruya verilen cevap ve bulgular şu şekildedir:

Mobil/ Çevrimiçi Sözlükler			Basılı Sözlükler		
No:		f %	No:		f %
27	Kelimelerin farklı anlamlarını gösterememe	16 38,1	32	Kelime bulmada geçen sürenin fazlalığı	25 59,5
29	Kelimelerin kullanım biçimlerini yeterli sunamama(edatlarla veya fiiller kullanımı)	15 35,7	34	Kullanımın zahmetli olması	10 23,8
30	Deyim ve mecaz anlamları vermede yetersizlik	6 14,3	31	Kelime bulmakta zorluk yaşanması	4 9,5
28	Eş anlamlı, yakın anlamlı ve karşıt anlamlı kelimeleri vermede eksiklik	5 11,9	35	Sözlük kullanma bilgisi gerektirmesi	3 7,1
		42 100			42 100

Tablo 7. Mobil/ Çevrimiçi ve basılı sözlüklerin kelime öğrenimindeki sınırlılıkları

Öğrencilerin %38,1’i mobil/çevrimiçi sözlüklerin aranan kelimelerin farklı anlamlarını vermede yetersiz kaldığını belirtmektedir. Bu konuyla ilgili bazı katılımcı görüşleri şöyledir; “Bazen kelimenin anlamını uygulama sözlüklerinde bulamıyorum, hemen TDK sözlüğe bakıyorum ve buluyorum. Basılı sözlük bu açıdan daha faydalı” (öğr. 10). Bu sözlük türünün kelimelerin edatlarla veya fiiller ile kullanımını göstermede yetersiz

kaldığını belirtenlerin oranı da %35,7 olmuştur. Bu konudaki görüşler şöyledir; “Çevrimiçi çeviri sitelerinde kelimenin hangi edatla kullanılacağı bilgisi yok sadece anlamı var. Kelimenin hangi fiil ya da edatla kullanıldığını verse daha faydalı olurdu” (öğr. 37). Öğrencilerin üçte birinin aradıkları ilk kelime anlamına ulaşamadıklarını söyleyebiliriz. Bu sözlüklerin mecazi kullanımları ve deyimleri vermemesinin de önemli bir eksiklik olduğu belirlenmiştir. Kelimelerin mecazi anlamlarının ve deyim içinde kullanımlarının verilmemesini en önemli dezavantaj olarak bulanların oranı ise %14,3’tür. Mobil/çevrimiçi sözlüklerin kelimelerin yakın, eş ve mecaz anlamlarını sunmada yetersiz kalması öğrencilerin % 11,9’u tarafından en önemli sınırlılık olarak görülmektedir.

Basılı sözlükte kelimeyi bulmak belirli işlemleri yapmayı gerektirmektedir. Önce baş harf sonra ikinci harfe bakılmakta sayfalar çevrilmekte, göz veya parmakla kelime aranmaktadır. Buna paralel olarak öğrencilerin yarısından fazlası (%59,5) kelime bulunurken harcanan sürenin fazlalığının basılı sözlüklerin en önemli sınırlılığı olduğunu belirtmiştir. Konuyla ilgili görüşler şöyledir; “Basılı sözlükleri kullanmak oldukça zamanımı alıyor, kelimeye ulaşmak için birçok sayfa çevirmem gerekli. Bazen ışık ta yeterli olmuyor” (öğr. 42). “Öğretmen dersi anlatırken bilinmeyen kelimenin anlamını hemen çevrimiçi olarak internette bulabiliyorum, kelimeyi hızlıca bulmak derse adapte olmamı kolaylaştırıyor” (öğr. 33). Basılı sözlüğün kullanımının zahmetli olduğunu düşünenlerin oranı ise % 16,7’dir. Ayrıca, basılı sözlüğün, sözlük kullanma bilgisi gerektirmesini bir dezavantaj olarak görenlerin oranı da % 7,1 olmuştur.

H. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular: Yabancı dil öğrenimi sürecinde sözlükler öğrencilerin en sık kullandığı materyallerdendir. Gereğince ve uygun şekilde kullanılan sözlükler öğrencilere kelime hazinelerini genişletmeleri bağlamında büyük yarar sağlamaktadır. Öğrencilerin hangi sözlük türünden hangi konularda fayda sağladıklarını belirlemek amacıyla öğrencilere; “Mobil/çevrimiçi ve basılı sözlüklerin kelime öğreniminde sağladığı en önemli fayda nedir?” sorusu yöneltilmiştir. Soruya verilen cevap ve bulgular şu şekildedir:

Mobil/Çevrimiçi Sözlükler				Basılı Sözlükler			
No:		f	%	No:		f	%
37	Kısa sürede birçok kelime anlamının öğrenilmesi	33	78,6	39	Doğru bilgi/ anlama ulaşma	28	66,7
36	Kelimelerin telaffuzunun öğrenilmesi	8	19	40	İlgili kelimedenden türemiş kelimeleri görerek öğrenme imkanı sağlaması	7	16
38	Kelimelerin telefondaki mobil etkinliklerle pekiştirilmesi	1	2,4	41	Kelimenin kullanımında gerekli dilbilgisi yapılarını vererek öğrenmeye katkıda bulunması	7	16

Tablo 8. Mobil/ çevrimiçi ve basılı sözlüklerin kelime öğreniminde sağladığı en önemli fayda

Öğrencilerin kelime öğreniminde mobil sözlüklerden anlam yönünden değil de daha çok nicelik açısından yararlandıkları görülmektedir. Öğrencilerin %80’e yakını (f:33) kısa sürede daha fazla kelime öğrenilmesini mobil/çevrimiçi sözlüklerin sağladığı en

önemli fayda olarak görmektedir. Öğrencilerin bu konuyla ilgili görüşleri şu şekildedir; “Aradığım kelimelere mobil sözlükle saniyeler içinde ulaşıyorum, zaten bu yüzden diğer sözlükleri kullanmıyorum” (öğr. 12). *Türkçe- Almanca kelime ararken yazı yazmadan sesli komut ile Google’den kelimeyi bulabiliyorum. Yazmaktan daha kısa sürüyor*” (öğr. 19). Ayrıca mobil sözlükler kelimelerin telaffuzunun öğrenilmesine de imkân sunmaktadır. Öğrencilerin % 19’u bu kelime sesletiminin öğrenilmesini en önemli fayda olarak görmektedir. Bununla ilgili bir öğrenci görüşü şöyledir; “..... sesli sözlük programından Almanca kelimelerin sesletimini duyabiliyorum, istediğim kadar dinleyebiliyorum. Sesletimi zor olan bazı kelimeleri o programdan öğrendim” (öğr. 3). Öğrencilerin üçte ikisi (% 66,7), basılı sözlüklerin “doğru” anlama erişme açısından faydalı olduğunu belirtmektedir. Basılı sözlüklerin öğrencilere nicelik açısından değil de nitelik açısından, yani daha doğru bilgiye, aranan kelime anlamına ulaşma açısından fayda sağladığı görülmektedir. Kelime, basılı sözlükten öğrenilirken ilgili kelimedenden türemiş kelimeler de görülmekte ve okunmaktadır. Dolayısıyla görsel olarak görülen kelimeler de bellekte bir yer edinmektedir. Öğrencilerin %16’sı basılı sözlükle çalışmanın aranan kelimedenden türemiş kelimelerin öğrenilmesine imkân sağladığını düşünmektedir. Bu konuyla ilgili olarak bir öğrenci görüşü şöyledir; “Langenscheidt sözlüğünde aradığım kelimenin anlamının hemen yanında başka Almanca kelimeleri de görüyorum, bu kelimeler birbiriyle ilintili olduğu için aklımda kalıyor. Böylece aslında başka kelimeleri de öğrenmiş oluyorum” (öğr. 26). Diğer taraftan basılı sözlüğün Almanca kelimelerin ismin halleri ile ilgili kullanımları ve o kelimeyle kullanılan edat bilgilerini vermesinin çok faydalı olduğu düşünülmektedir. Aslında bu tür bilgiler öğrencilerin derste öğrendiği bilgilerin pekişmesini de sağlamaktadır.

I. Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular: Yabancı dil öğreniminde gerek basılı gerekse mobil/çevrimiçi sözlükler kelime öğreniminde yegâne araç olarak kullanılmaktadır. Öğrencilerin hangi sözlüğü hangi oranda kullandıklarını belirlemek amacıyla öğrencilerden kullandıkları mobil, çevrimiçi, basılı sözlük isimlerini kullanım sıklığına göre (sık, seyrek) yazmaları istenmiştir.

Mobil Sözlük			Basılı Sözlük			Çevrimiçi Sözlük		
Sözlük Adı	f	%	Sözlük Adı	f	%	Sözlük Adı	f	%
Aa Almanca-Türkçe Sözlük	14	38	Tdk Alm.Türkçe Sözlük	22	41,5	Google Translate	25	65,7
Tureng	6	16,2	Langenscheidt	15	28,3	Bab.La	5	13,1
Google Translate Mobil	5	13,5	Alm. Büyük El Sözlüğü	6	11,3	Tureng	2	5,2
Sesli Sözlük	3	8,1	Daf Alm.	3	5,6	Dictionarist	2	5,2
Dict.Cc	3	8,1	Sözlük-Alfa Y.	2	3,7	Zargan	1	2,7
De-Tr/Tr-De Sözlük	2	5,4	Das Perfekt	2	3,7	Yandex Translate	1	2,7
Bab.La	2	5,4	Almanca Mini Söz	1	1,8	Sesli Sözlük	1	2,7
Dw Learn German	1	2,7	Redhause	1	1,8	Camera Translatör	1	2,7
Dict.Land	1	2,7	Alm.Sözlük Karatay	1	1,8			

Tablo 9. Öğrencilerin Kullandığı Sözlükler ve Kullanım Sıklıkları

Elde edilen verilere göre Almanca öğreniminde kullanılan 26 sözlük adı belirlenmiştir. Bu sözlüklerden en çok kullanılanı %65,7 ile “Google Translate” (çevrimiçi sözlük) olmuştur. İkinci sırada “TDK Almanca Sözlük” (basılı sözlük) %41,5 oranında kullanılmaktadır. Üçüncü sırada ise “Aa Almanca – Türkçe Sözlük” (mobil sözlük) % 38 oranında kullanılmaktadır. En sık kullanılan bir diğer sözlük olan “Langenscheidt Sözlük”ün (basılı sözlük) kullanım oranı %28,3 olmuştur. Burada bir dikkat çekici nokta da bazı öğrencilerin “Tureng” İngilizce sözlüğü kullanmalarındır. Öğrenciler bu sözlükten önce Türkçe kelimenin İngilizcesini, daha sonra da İngilizce kelimenin Almanca anlamını bularak yararlanmaktadır.

V. SONUÇ

Günümüzde hayatımızın nerdeyse vazgeçilmezi haline gelen cep telefonlarından dil öğreniminde de oldukça sık yararlanıldığı görülmektedir. Akıllı telefonlardan internete hemen erişim sağlanmakta, sözlük sitelerinden veya mobil sözlüklerden kelime anlamı saniyeler içinde bulunmaktadır. Bu çalışmada mobil/çevrimiçi ve basılı sözlüklerin kullanım durumları farklı açılardan karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Verilerden elde edilen sonuçlar şu şekildedir:

Bilinmeyen bir Almanca kelimenin anlamı aranırken 10 öğrenciden 8’i ilk önce mobil/çevrimiçi sözlüğü tercih etmektedir. Bu oran oldukça yüksek bir orandır. Burada anlama hızlı erişim ve kullanım kolaylığı önemli etkenler olarak tespit edilmiştir. Öğrenciler basılı sözlüklerin sözvarlıklarını büyük oranda (%71) yeterli bulurken, mobil/çevrimiçi sözlüklerin söz varlığını kısmen (%60) yeterli ve hatta yetersiz (%17) bulmuşlardır. Bu verilerden Almanca mobil/çevrimiçi sözlüklerin içerik ve nitelik açısından düzenlenmesi ve zenginleştirilmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır. Türkiye’de Almanca, İngilizce kadar yaygın ve aktif kullanılmadığı için gözden kaçan durumlar ve eksiklikler olduğu düşünülmektedir.

Mobil/çevrimiçi sözlüklerin avantajlı tarafları, aranan kelimeye 3-4 saniye civarında ulaşılması, kullanım ve taşıma kolaylığıdır. Araştırma kapsamında yaptığımız deneyde basılı sözlükte bir kelimeyi bulmak için en az 12 saniyeye ihtiyaç duyulurken, mobil sözlükte en fazla 4 saniyede anlam bulunmaktadır. Bu veriye göre, “mobil sözlükte kelimeye ulaşım basılı sözlüğe göre 3 kat daha hızlıdır” denilebilir. Hızlı erişim mobil/çevrimiçi sözlüğün avantajlı tarafı olsa da, kelime arandığında çıkan (ilk) anlamın çoğunlukla bağlama uymaması öğrenciyi ikileme bırakmakta ve cümlenin anlaşılmasına sebep olmaktadır. Her ne kadar kullanım rahatlığı ve hız mobil/çevrimiçi sözlüklerin olumlu bir özelliği olarak görülse de, mobil sözlüklerin kelimenin farklı anlamlarını vermede yeterli olmadığı tespit edilmiştir. Bu yetersizliğin mobil sözlüğün güvenilirliği üzerinde olumsuz bir etkisi vardır. Çalışmadaki bu bulgu, Tabell’in (2017) araştırma bulguları ile benzerlik göstermektedir. Ayrıca çevrimiçi sözlüğün internete bağlı olması bu sözlük türünün diğer dezavantajlı tarafını oluşturmaktadır. Basılı sözlük kullanımının zaman alması bir dezavantaj olarak görülse de öğrenciler basılı sözlüğe daha çok güven duymakta ve basılı sözlüklerin daha öğretici olduğunu düşünmektedir. Basılı sözlük kullanılırken ilgili kelimedenden türemiş kelimelerin görülmesiyle farklı kelimeleri de öğrenme imkânı oluşmakta ve bazı dilbilgisel açıklamalarla öğrencilerin dil öğrenimine katkıda bulunmaktadır. Bu sebeplerle yabancı dil öğretimi derslerinde mobil sözlüklerden daha çok basılı sözlüklerin kullanılmasının “öğreticilik” ve “doğru anlama erişme” açısından daha

uygun olduğu görülmektedir. Ancak alan uzmanlarınca uygun görülen çevrimiçi ve mobil sözlük uygulamalarının da “süreyi etkin kullanım” ve “hızlı ve kolay kullanım” açılarından derste kullanımının fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Akcan, Pınar İbe** (2015): Üniversite Düzeyinde Dil Öğrencilerinin Sözlük Kullanımı, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt: 32, Sayı: 2, s. 89-104.
- Aslan, Erdiç** (2017): Akıllı telefonların ders aracı olarak yabancı dil öğretiminde kullanma yeterliliklerinin incelenmesi. *IJLET*, Volume 5, Issue 2, June 2017, s. 121-128.
- Balcı, Tahir** (1992): Wörterbuchbenutzung beim Fremdsprachenerwerb, *Unisono*, vol.1, s. 21-23.
- Dönger, Ahmet** (2009): *Sözlük Kullanma Eğitiminin Yabancı Dil Olarak Almanca Öğrenimine Etkisi*. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Adana.
- Harmer, Jeremy** (1994): *The practice of English language teaching*. London: Longman.
- İlhan, Nadir** (2007): *Geçmişten Günümüze Sözlüçlülük Geleneği ve Türk Dili Sözlükleri*, Elazığ: Manas Yay.
- Keskin, Nilgün Özdamar ve Kılınc, Hakan** (2015): Mobil öğrenme uygulamalarına yönelik geliştirme platformlarının karşılaştırılması ve örnek uygulamalar. *AUAd*, 1(3), s. 68-90.
- Kukulska-Hulme, Agnes** (2007): Mobile usability in educational contexts: what have we learnt? *International Review of Research in Open and Distance Learning*, 8(2), 1–16.
- Kukulska-Hulme, Agnes and Shield, Lesley** (2008): An overview of mobile assisted language learning: from content delivery to supported collaboration and interaction. *ReCALL*, 20, 271-289.
- Lu, Marina - Minhui** (2008): Effectiveness of vocabulary learning via mobile phone. *Journal of Computer Assisted Learning*, 24(6), s. 515–525.
- Melanlıoğlu, Deniz** (2013): Ortaokul Öğrencilerinin Sözlük Kullanma Alışkanlıkları: Nitel Bir Araştırma. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 2(2), s. 266-284.
- Nation, I. S. P.** (2001): *Learning vocabulary in another language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Onan, Bilginer** (2010): Beynin bilişsel işlevleri üzerine yapılan araştırmalar ve ana dili eğitime yansımaları, *TÜBAR-XXVII*, Bahar, s. 521-561.
- Osaki, Satsuki; Ochiai, Natsue; Iso, Tatsuo and Aizawa, Kazumi** (2003): Electronic dictionary vs. printed dictionary: Accessing the appropriate meaning, reading comprehension, and retention. *Proceedings of ASIALEX*, 3, s. 205-212.
- Özkırıklı, Atilla** (1994): *Dil ve Anlatım*. Ankara: Ümit Yayıncılık.
- Rezaei Mojtaba and Davoudi Mohammad** (2016): The Influence of Electronic Dictionaries on Vocabulary Knowledge Extension. *Journal of Education and Learning*; Vol. 5, No. 3 ISSN 1927-5250.
- Saran, Murat; Seferoğlu, Golge and Çağltay, Kürşat** (2009): Mobile assisted language learning: English pronunciation at learners' fingertips. *Eğitim Araştırmaları – Eurasian Journal of Educational Research*, 34, s. 97–114.
- Sarıgül, Ece** (2017): Yabancı dil öğretiminde sözcük öğrenimi ve öğretimi sürecine genel bir bakış. *The Journal of Academic Social Science Studies*. 54, Spring I, 2017, s. 91-104.
- Tabell, Tuure** (2017): *I trust the printed ones more: finnish upper secondary school students' use of print and electronic dictionaries* (Bachelor's thesis) University of Jyväskylä.
- Upadhyay, Nitin** (2006): M-Learning – a new paradigm in education. *International Journal of Instructional Technology and Distance Learning*, Volume 3 Number 2, s. 27-34.

Wilkins, David Arthur (1972): *Linguistics in language teaching*. London: Edward Arnold.

Yaman, Havva / Dağtaş, Abdullah. (2014). Ortaokul 6, 7 ve 8. sınıf Öğrencilerinin Sözlüklere Yönelik Tutumları: Betimsel Bir Analiz. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 9/3, s. 1581-1597.

Zhang, Haisen; Song, Wei and Burston, Jack (2011): Reexamining the effectiveness of vocabulary learning via mobile phones. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 10(3), s. 203–214.

Internet Kaynakları

Colazzo, Luigi; Ronchetti, Marco; Trifonova, Anna and Molinari, Andrea (2003): Towards a multi-vendor mobile learning management system. in A. Rossett (Ed.), *Proceedings of e-learn 2003-- world conference on e-learning in corporate, government, healthcare, and higher education* (pp. 2097-2100). Phoenix, Arizona, USA: Association for the Advancement of Computing in Education (AACE). Retrieved July 3, 2018 from <https://www.learntechlib.org/primary/p/12291/> (Erişim tarihi: 20.06.2019)

GTB (2017): Türkiye İsrar Raporu, <https://tuketici.gtb.gov.tr/kurumsal-haberler/turkiye-israf-rapor> (Erişim tarihi: 08.06.2018).

Nielsen(2016): MillennialsAreTopSmartphoneUsers.
<http://www.nielsen.com/us/en/insights/news/2016/millennials-are-top-smartphone-users.html>
(Erişim tarihi: 20.6.2018)

O'Malley, Claire; Vavoula, Giasemi; Glew, Jp.; Taylor, Josie and Sharples, Mike (2003): Guidelines for learning/teaching/tutoring/in a mobile environment. Mobilelearn project. www.mobilelearn.org/download/results/guidelines.pdf (Erişim tarihi: 08.04.2018).

Oflaz, Adnan (2015): Geleneksel ve Alternatif Yabancı Dil Öğretim Yöntemlerinde Almanca Kelime Öğretimi. *Turkish Studies* Volume 10/3 Winter 2015, s. 695-712. DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.7941>.

Steel, Caroline (2012): Fitting learning into life: Language students' perspectives on benefits of using mobile apps. Proceedings of ascilite 2012, Future Challenges Sustainable Future. Wellington, New Zealand. Available at: http://www.ascilite.org.au/conferences/wellington12/2012/images/custom/steel%2c_caroline_-_fitting_learning.pdf. (Erişim tarihi: 08.04.2018)